

Zunderts Palet

Integraal Beheerplan Openbare Ruimte
gemeente Zundert

Inhoudsopgave

Tijdslijn	3
1. 't Zunderts Palet	4
2. Basis in beeld	10
3. Integraal beheerplan openbare ruimte	14
3.1 Onderhoudskosten openbare ruimte.....	17
3.2 Vervangingsopgave openbare ruimte.....	21
4. Uitvoering	22

Project:	Integraal Beheerplan Openbare Ruimte
Projectnummer:	P737-01
Registratienummer:	2020397
Auteurs:	Marco Hommel, Evert Jan van de Kamp, Gert Oosterhuis
Opdrachtgever:	Gemeente Zundert
Datum:	16 april 2020

Tijdslijn

11 juni 2019:	Wat betekenen de kernwaarden van Zundert 'groen, gedreven en gemeenschapszin' voor (het beheer van) de openbare ruimte? Hoe kunnen we de openbare ruimte verbeteren naar een nog prettigere leefomgeving die schoon, heel en veilig is? Vragen die tijdens de raadsessie op 11 juni 2020 aan bod kwamen. Tijdens de raadsessie is het plan van aanpak om tot het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBP-OR) te komen gepresenteerd. Ook is ingegaan op de koppeling en relatie met de andere op te stellen plannen: het Waterrioleringsplan (WRP) en het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (GVVP).
9 juli 2019:	Tijdens het startoverleg is afgestemd hoe het IBP-OR, het GVVP en het ophalen van klimaatambities voor het uiteindelijk op te stellen WRP op elkaar afgestemd kunnen worden.
25 juli 2019:	Medewerkers van PLANTERRA voeren een schouw uit op verschillende plekken in de openbare ruimte van Zundert.
7 en 11 september 2019:	Inwoners van de gemeente Zundert voeren samen met de gemeente een schouw uit op verschillende plekken in de openbare ruimte.
19 oktober 2019:	De gemeente Zundert organiseert dorpsbijeenkomsten in verschillende kernen in de gemeente en ondervraagt de inwoners over de belangrijke thema's in de openbare ruimte.
10 december 2019:	Tijdens de raadsworkplaats hebben leden van de gemeenteraad aan de hand van een ambitiespel bepaald wat hun ambities zijn voor de openbare ruimte.
Voorjaar 2020:	Opstellen en vaststellen IBP-OR
... .. 2020:	Vaststelling IBP-OR

1. 't Zunderts Palet

De openbare ruimte van de gemeente Zundert laat zich lezen als een schilderij, met verschillende kleurschakeringen van het palet in de verschillende kernen en buurtschappen. Binnen dit kleurenpalet ligt een verscheidenheid aan woon- en werkgebieden, ieder met zijn eigen karakteristiek, met zijn eigen 'kleur'. Dit alles verwijzend naar de meest bekende Zundertenaar, die verscheidenheid in kleuren ook liet terugkomen in zijn meesterwerken. Voor de bewoners van Zundert vormt de openbare ruimte een belangrijk plek. Zodra zij de deur uitstappen staan zij immers in deze ruimte met al haar verschillende facetten. Zij gebruiken de openbare ruimte onder andere om te recreëren, te spelen en te ontmoeten. Ook liggen er in deze ruimte bijvoorbeeld wegen, die verplaatsen van A naar B mogelijk maken. Kortom, de openbare ruimte wordt door bewoners van Zundert op verschillende manieren gebruikt. Maar waar hebben we het over als we spreken over de openbare ruimte?

Openbare ruimte

De openbare ruimte is het netwerk van wegen, groen, meubilair, civiele kunstwerken en water, met alle bijbehorende boven- en ondergrondse voorzieningen en objecten. Binnen dit Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBP-OR) wordt de openbare ruimte als volgt afgebakend:

- Alle openbaar toegankelijke buitenruimte (zowel binnen als buiten de bebouwde kom);
- In eigendom van de gemeente Zundert;
- In beheer en onderhoud van de gemeente Zundert (dat wil zeggen de gemeente Zundert houdt het in stand en heeft hiervoor middelen beschikbaar);
- De onderliggende riolering is tevens een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte en is medebepalend voor het plannen van onderhoud aan de bovengrondse openbare ruimte. Riolering maakt formeel echter geen onderdeel van het IBP-OR plan, maar wordt wel beleidsmatig vastgesteld in het Waterrioleringsplan.

De gemeente Zundert is trots op een openbare ruimte, die zich kenmerkt door haar verscheidenheid aan woon- en werkgebieden, ieder met zijn eigen karakteristiek, met zijn eigen 'kleur', maar kijkt ook naar de toekomst. Om voorbereid te zijn op de toekomst is het voorliggende Integraal Beheerplan Openbare Ruimte opgesteld waarmee een strategie wordt bepaald voor de komende jaren. U leest hierin welke strategische keuzes zijn gemaakt, wat dit op hoofdlijnen betekent voor de uitvoering en het proces dat is gevolgd om tot die keuzes te komen.

De gemeente Zundert is aangesloten als Global Goal gemeente bij het landelijke Global Goals Gemeenten initiatief. Met deze uitgangspunten dragen we bij aan de volgende Global Goals:

Figuur 1 In het IBP-OR vinden bovenstaande Global Goals in meer of mindere mate een plek

Op hoofdlijnen spreken we de volgende punten met elkaar af:

1. **We onderhouden de openbare ruimte integraal.** Door het onderhoud van verschillende onderhoudselementen te koppelen kunnen we efficiënter werken en een betere kwaliteit realiseren. Ook de mobiliteitsvisie en klimaatambities vragen om een integrale blik op de openbare ruimte. Zo dient de openbare ruimte aantrekkelijk te zijn voor inwoners en ondernemers en is de openbare ruimte geschikt voor klimaatadaptieve maatregelen.
2. **We gaan beeldgericht werken.** Werken met beeldkwaliteiten wil zeggen dat we de onderhoudsniveaus in (foto)beelden gaan vastleggen en meetbaar gaan maken door kwalitatieve beschrijvingen te koppelen aan onderhoudsniveaus. We maken hiervoor gebruik van een landelijk breed gebruikte CROW-methodiek. Hierover maken we met onze partners beeldgerichte afspraken en leggen deze vast.
3. **We zetten meer in op duurzaamheid.** Dit betekent onder meer dat we doorgaan met duurzaam materiaalgebruik in de openbare ruimte en dat we ecologisch bermbeheer toepassen. Ook maken we meer plek voor klimaatadaptieve maatregelen in de openbare ruimte. Zoals bijvoorbeeld plaatsen voor infiltratie en het tegengaan van hittestress. Ook willen we in onze eigen werkwijze en in de contracten met aannemers duurzaamheidsmaatregelen meenemen.
4. **We streven ernaar de openbare ruimte minimaal op een B-niveau te onderhouden.** De gemeente ziet erop toe dat er altijd wordt voldaan aan een basisniveau. Dat basisniveau is een onderhoudsniveau 'B' conform de CROW-methodiek voor beeldgericht werken. Dit doen we om te voorkomen dat we op de langere termijn aanlopen tegen achterstallig onderhoud waardoor we uiteindelijk meer geld moeten besteden aan herstelmaatregelen. Het streven naar het onderhouden van de openbare ruimte op B-niveau is een verbetering ten opzichte van het huidige niveau. Om dit niveau te realiseren hebben we vanaf 2021 € 137.000 structureel extra nodig voor het beheer van de openbare ruimte¹.
5. **We baseren het onderhoudsniveau op vier speerpunten:** Op plekken die het visitekaartje zijn van Zundert kiezen we bewust voor een A-niveau. Ook maken we gerichte keuzes als het gaat om de volgende thema's:
 - Veilig en Toegankelijk
 - Participatie en Betrokkenheid
 - Omgeving en Groen
 - Duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Concreet betekent dit dat we onder andere zorgen voor goed werkende verlichting op fietspaden en dat gevaarlijke situaties door boomwortelopdruk bij trottoirs sneller worden verholpen. Ook ligt er een behoefte voor een hoger ambitieniveau voor groen en klimaat. Het groen in de kernen moet meer de ruimte krijgen en hiermee zorgen voor een betere leef- en woonomgeving.

¹ Zie hoofdstuk 3, figuur 11 voor verdere details

6. **We gaan periodiek de kwaliteit van de openbare ruimte schouwen.** Zo kunnen we met elkaar volgen hoe de ambities van dit IBP-OR praktijk gaan worden. De resultaten van de schouwen worden periodiek gerapporteerd naar de raad en gecommuniceerd naar bewoners.
7. **Onze ambities voor meer participatie en meer betrokken inwoners gaan we concreet maken voor het beheer van de openbare ruimte.** Wij hebben de ambitie om onze inwoners gebruik te laten maken van het uitdaagrecht² en zo bij te dragen aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Ongeacht de inzet van inwoners waarborgen wij een basisniveau. Onze inwoners hebben de ruimte om zelf een 'plus' te realiseren.

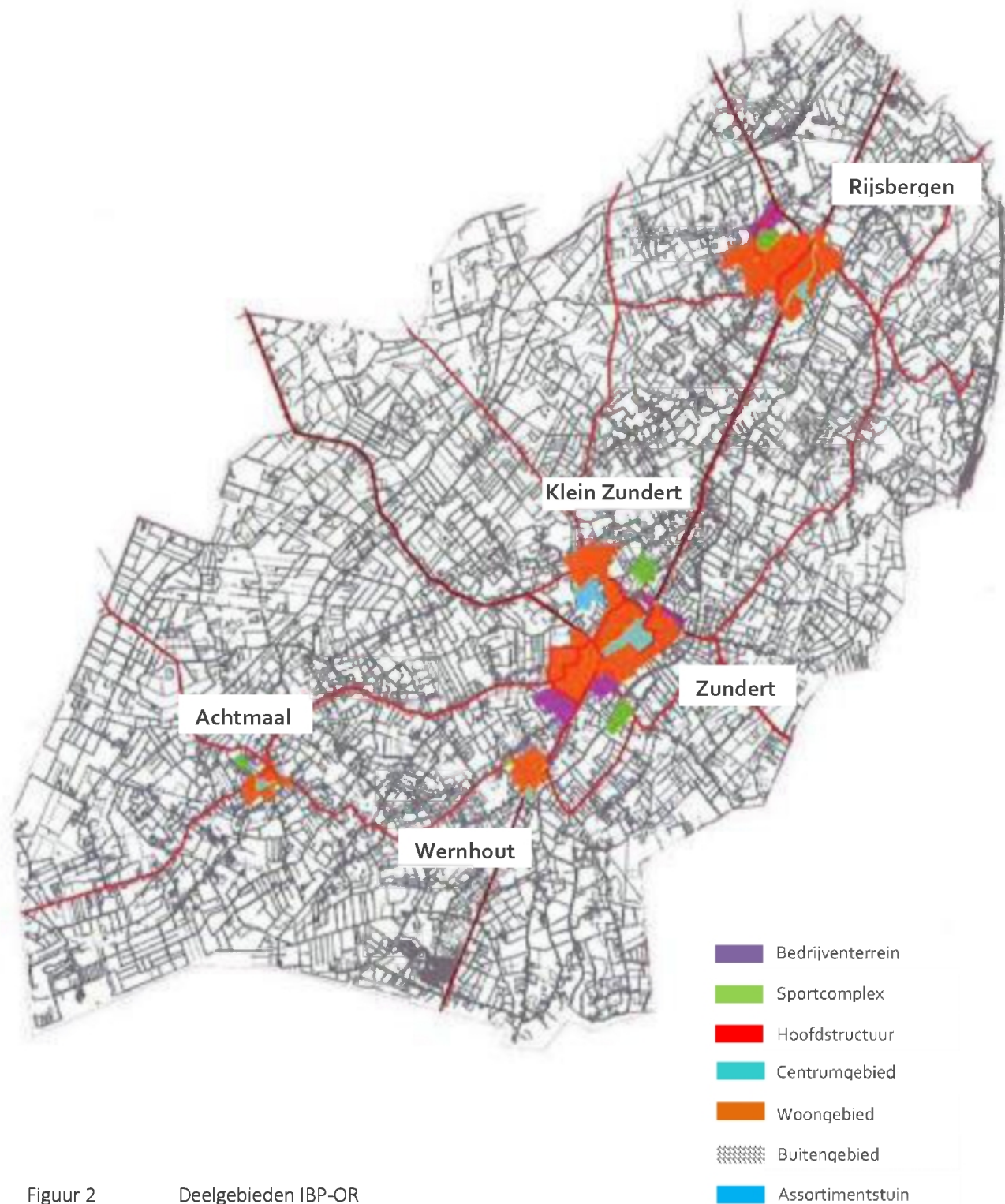
De gemeenteraad heeft al uiteenlopende uitgangspunten vastgelegd voor de wijze waarop we de Zundertse openbare ruimte inrichten en beheren. Bestaand beleid hieromtrent is, in combinatie met nieuwe ruimtelijke plannen zoals GVVP en Waterrioleringsplan, uiteraard het uitgangspunt. Het huidige politieke akkoord is vertaald naar vier thema's die specifiek zijn voor het beheer van de openbare ruimte. In hoofdstuk 4 worden deze thema's uitgediept en wordt uitgelegd hoe we deze vertalen naar het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Het kleurenpalet van Zundert: Deelgebieden in de openbare ruimte

In totaal heeft de gemeente Zundert ruim 300 hectare aan openbare ruimte in beheer. In hoofdstuk 3 worden de verschillen naar verharding, groen en de verschillende objecten in de openbare ruimte op hoofdlijnen toegelicht. In het bijlagerapport 'De Basis in Beeld' zijn meer details opgenomen. Voor het IBP-OR delen we de openbare ruimte op in een aantal deelgebieden. Hiermee kan het beheer en onderhoud afgestemd worden op de gewenste kwaliteiten, kenmerken en identiteiten van een gebied. Dit betekent dat we de Zundertse openbare ruimte gaan opdelen in 6 deelgebieden (hoofdstructuur, centrumgebied, woongebied, buitengebied, bedrijventerrein en sportcomplex, zie figuur 2). Verder is er nog één speciaal deelgebied 'de Assortimentstuin'. Deze laten we in het IBP-OR buiten beschouwing.

We kiezen niet klakkeloos voor een bepaald niveau, maar we realiseren aan de hand van ambities vanuit de gemeenteraad en onze inwoners een passend kleurenpalet. Zo kunnen we onze ambities op het gebied van veiligheid, toegankelijkheid, gezondheid, recreatie en toerisme vertalen naar concrete onderhoudsdoelstellingen. Een onderhoudsdoelstelling kan bijvoorbeeld zijn dat fiets- en voetpaden en trottoirs op een iets hoger niveau worden onderhouden en de 'visitekaartjes' van de gemeente meer aandacht krijgen. Dat is goed voor het toerisme én goed voor de tevredenheid van onze inwoners. We zijn ervan overtuigd dat we met deze werkwijze, per euro die we uitgeven, meer resultaat kunnen boeken.

² Bij het uitdaagrecht kunnen initiatiefnemers taken van overheden overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Hiermee wordt de overheid "uitgedaagd". (Bewoners-)initiatieven krijgen op deze manier de mogelijkheid om hun idee te gaan uitvoeren.

Figuur 2 Deelgebieden IBP-OR

Beeldgericht werken

Beeldgericht werken speelt een belangrijke rol in het beoogde maatwerk. Beeldgericht wil zeggen dat we de onderhoudsniveaus in (foto)beelden vastleggen en meetbaar maken door kwalitatieve beschrijvingen te koppelen aan onderhoudsniveaus van A+ tot en met D (zie figuur 3 voor impressie). We gebruiken hiervoor de CROW-methodiek. A+ is hierbij het hoogste niveau en D het laagste. Via beheermaatregelen kunnen we sturen op deze kwaliteiten.

Figuur 3 Beeldenboek openbare ruimte

Onze gemeentelijke budgetten zijn niet onuitputtelijk en het is daarom ook niet realistisch om op elke plek in de gemeente een hogere kwaliteit te realiseren. Dit wil niet zeggen dat we bepaalde gebieden slecht gaan onderhouden. We maken de keuze om elk onderdeel ten minste op een basisniveau (B) te onderhouden. In sommige deelgebieden en op sommige onderdelen maken we echter de keuze om extra kwaliteit toe te voegen.

Beeldgericht werken met inwoners

We zorgen voor een goed basisniveau. In de verschillende Zundertse kernen is een hoge betrokkenheid van de inwoners. We willen hen dan ook betrekken bij het beheer van de openbare ruimte. We hopen inwoners te prikkelen om in actie te komen. Indien inwoners extra kwaliteit willen realiseren denken we met onze inwoners mee en dragen we actief bij aan succesvolle participatie. Ze mogen het uitdaagrecht gebruiken om de plus te maken in hun eigen woonomgeving.

Beeldgericht werken met aannemers

Beeldgericht werken heeft consequenties voor de aannemers die voor ons het werk uitvoeren. Wij stellen de gewenste beeldkwaliteit vast, waarna aannemers zelf invulling mogen geven aan deze ambitie. Dit betekent een verandering van technisch onderhoud, op basis van vaste regels, naar sturing die meer gericht is op beleving en daadwerkelijke kwaliteit in de openbare ruimte. Voorwaarde is dat het maatwerk werkbaar moet zijn voor de mensen die het beheer en onderhoud in de praktijk uitvoeren. We kunnen niet op elke hoek van de straat een andere kwaliteit nastreven.

Ook moeten onderhoudsniveaus gezien worden als onderdeel van een samenspel tussen inrichting, beheer en gebruik.

De rol van beheer in de kwaliteit van de openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte wordt bepaald door verschillende factoren. Naast het beheer en onderhoud zijn gebruik en de inrichting belangrijke factoren. Wil je de beleving van de openbare ruimte verbeteren, dan is beheer en onderhoud slechts een radertje in het grotere geheel. Beheer draagt bijvoorbeeld bij aan veiligheid en bereikbaarheid. Al mag de rol van toezicht en handhaving daarin niet worden vergeten. Denk bijvoorbeeld aan de aanpak rondom particulier overhangend groen. Ook is het denkbaar dat de openbare ruimte goed onderhouden is, maar dat er een fout in de inrichting zit waardoor mensen bijvoorbeeld te hard gaan rijden. Een logisch gevolg hiervan is dat het veiligheidsgevoel daalt. De kwaliteit van de openbare ruimte moet dus altijd worden gezien als een samenspel tussen inrichting, gebruik en onderhoud. Dit IBP-OR focust op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Figuur 4 Kwaliteit openbare ruimte

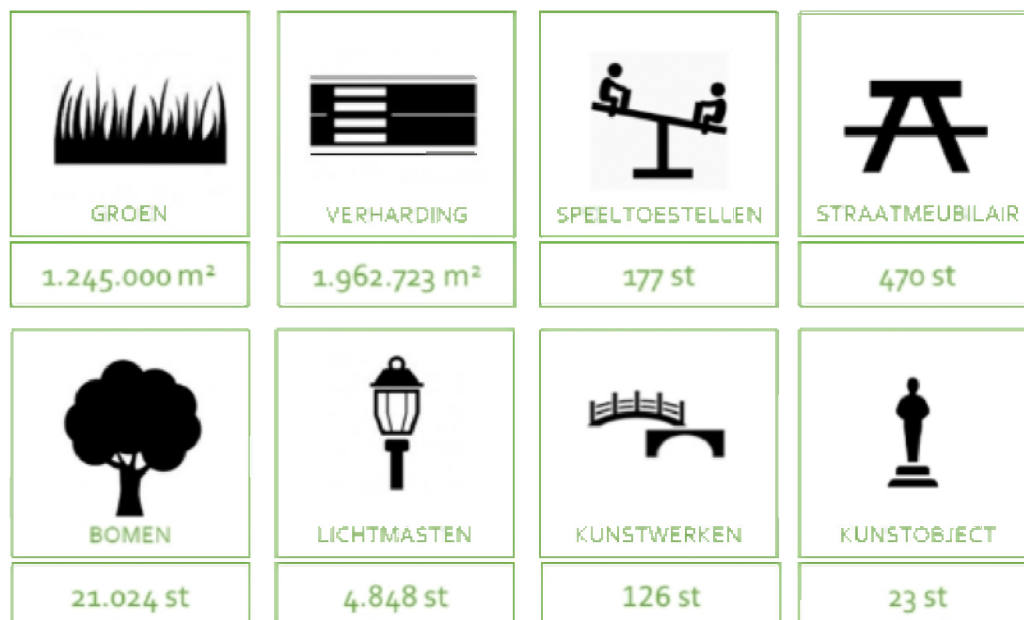
De keuzes die worden gemaakt in de plannen die volgen uit de mobiliteitsvisie en klimaatambities hebben voornamelijk invloed op de inrichting. Er bestaat echter wel een duidelijk verband tussen deze keuzes en beheer en onderhoud. Mochten er in deze plannen bijvoorbeeld ambities zijn om meer infiltratie uit regenwater toe te passen dan dient ook de beheerkwaliteit te worden aangepast. Ook is het van belang dat beheer en onderhoud aansluit bij verkeerskundige wijzigingen in de openbare ruimte die worden opgenomen in het nieuwe GVVP. Door in het IBP-OR aan te sluiten bij keuzes uit beide plannen kunnen kansen om zaken integraal uit te werken in de openbare ruimte benut worden.

2. Basis in beeld

Wat is de huidige situatie van de openbare ruimte in de gemeente Zundert? Om het beheer en onderhoud van de openbare ruimte goed te kunnen vormgeven is het belangrijk om overzicht te hebben van hoeveel areaal te beheren is, welk budget beschikbaar is en welke kosten aan het beheer verbonden zijn. De details hebben we vastgelegd in het bijlagerapport Basis in Beeld. In dit hoofdstuk presenteren we de belangrijkste bevindingen uit dit rapport. Achtereenvolgens gaan we in op de hoeveelheid openbare ruimte die we beheren, de kwaliteit van de openbare ruimte, het huidige beschikbare budget en de kwaliteit die we mogen verwachten op basis van het beschikbare budget.

De openbare ruimte van Zundert in cijfers

In totaal beheert de gemeente Zundert 320 hectare (3.207.723 m²) openbare ruimte. Ongeveer 60% bestaat uit verharding, het andere deel is openbaar groen. Het merendeel van deze oppervlakte ligt in het buitengebied, zoals weergegeven in figuur 5. Ook staat er in de openbare ruimte een groot aantal objecten zoals speeltoestellen, bomen, lichtmasten, kunstwerken en kunstobjecten.

Figuur 5 Areaal openbare ruimte in beheer van de gemeente Zundert

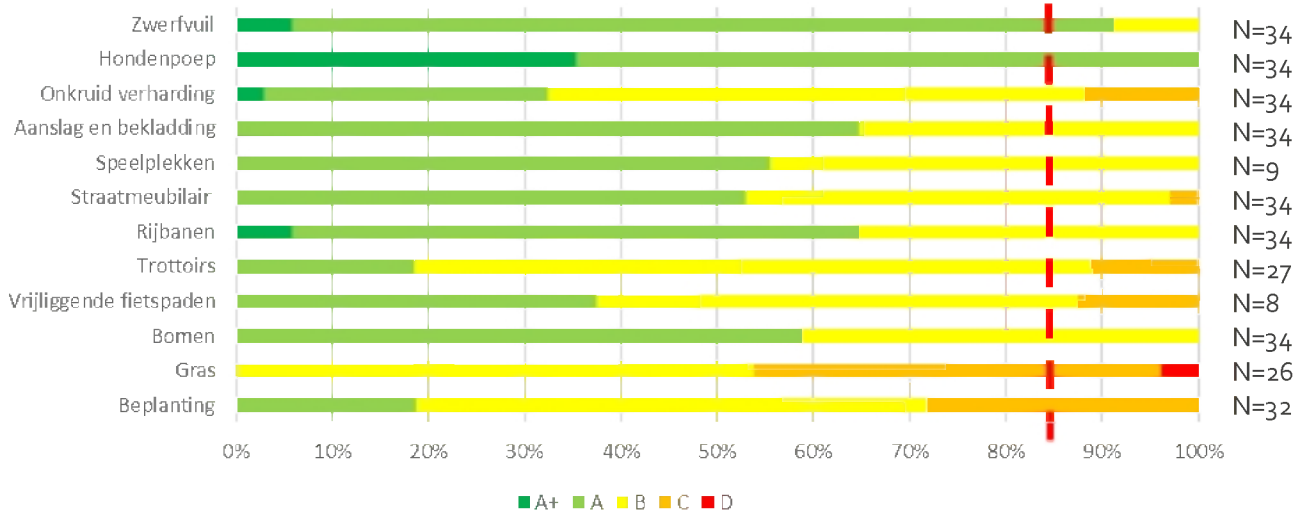
Met 320 hectare is er binnen de gehele gemeente gemiddeld 319 m² openbare ruimte per woning beschikbaar.

De kwaliteit van de openbare ruimte

Om een algemeen beeld te kunnen vormen van de kwaliteit van de openbare ruimte is er eind juli 2019 een schouw uitgevoerd in de gemeente. Ook hebben er begin september 2019 twee bewonersschouwen plaatsgevonden. Deze schouwen zijn uitgevoerd op basis van de systematiek die door de CROW is ontwikkeld. Deze normen om de onderhoudskwaliteit inzichtelijk te maken, zijn breed aanvaard en geven een onderbouwd beeld van de afgesproken kwaliteit.

Schouw resultaten

In juli 2019 is er een schouw uitgevoerd in de gehele gemeente. In totaal is er geschouwd op 34 schouwlocaties. Het was niet mogelijk om alle onderdelen bij elke schouwlocaties te schouwen. Bij deze schouw waren geen bewoners betrokken (zie N=..).

Figuur 6 Resultaten beeldkwaliteit (schouw juli 2019, 34 locaties)

In figuur 6 is te zien dat er gemiddeld genomen op bijna alle onderdelen een B-kwaliteit wordt behaald. Vanwege het geringe aantal schouwlocaties (34 locaties) geven de scores op de verschillende onderdelen slechts een indicatie voor de gehele openbare ruimte van de gemeente Zundert. Gras en beplanting worden over het algemeen op een C-niveau onderhouden. Bomen scoren een B-kwaliteit. De verharding worden B-kwaliteiten waargenomen of zelfs relatief veel A-kwaliteit. Voor speelplekken en straatmeubilair geldt dat het onderhoudsniveau B wordt behaald. Tenslotte geldt voor het onderdeel schoon (zwerfvuil, hondenpoep, onkruid op verharding en aanslag en bekladding) dat de schouwlocaties over het algemeen genomen tussen een A- en een B-niveau zitten. Een verdere toelichting van de schouwresultaten en de resultaten van de bewonersschouw zijn te vinden in het bijlage rapport Basis in Beeld.

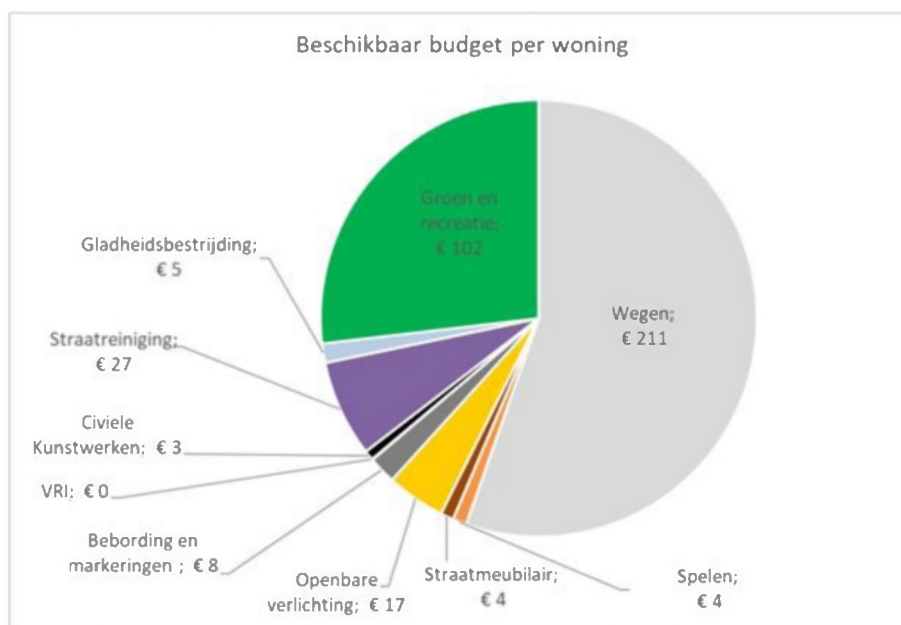
Beschikbaar budget

In de begroting (2020) is een structureel bedrag van ruim €4,0 miljoen excl. VAT en investeringen beschikbaar voor onderhoudsmaatregelen in de openbare ruimte. Van de €4,0 miljoen wordt €3,3 miljoen uitgegeven aan wegen en groen en recreatie (zie figuur 7). Onder VAT-kosten, wat staat voor 'voorbereiding, administratie en toezicht' worden activiteiten verstaan waarmee sturing kan worden gegeven op de uitvoering van de beheer en onderhoud. De VAT-kosten zijn in de begroting begroot op €571.000, dit is een VAT-percentage van 14% van de uitvoeringskosten. Gemiddeld ligt dit percentage tussen de 15-20%. Voor de gemeente Zundert geldt dus een relatief laag VAT-percentage.

	Totaal Uitvoeringskosten	
Groen en recreatie (incl. bermen)	€	1.084.000
Spelen	€	42.000
Straatmeubilair	€	39.000
Wegen (incl. onverharde wegen)	€	2.237.000
Openbare verlichting	€	176.000
Bebording en markeringen	€	83.000
VRI	€	2.000
Civiele Kunstwerken	€	29.000
Straatreiniging	€	290.000
Gladheidsbestrijding	€	57.000
Eindtotaal	€	4.039.000

Figuur 7 Beheerbudgetten (exploitatiebegroting 2020)

Per woning besteedt de gemeente €380 per jaar aan het onderhoud van de omliggende openbare ruimte (figuur 8). Wanneer het budget per woning wordt vergeleken met andere gemeenten van een soortgelijke omvang en opzet van de openbare ruimte zien we dat Zundert met haar budget van € 380 per woning relatief hoger dan gemiddeld zit. Een vergelijkbare gemeente geeft zo'n € 333 per woning uit. Vooral op het gebied van wegen geeft de gemeente Zundert meer geld per woning uit. Reden hiervoor is dat de gemeente Zundert een inhaalslag uitvoert in het beheer van de wegen, waardoor er meer middelen beschikbaar zijn in de exploitatiebegroting. Deze middelen zijn inclusief onttrekking uit de voorziening.

Figuur 8 Beschikbare uitvoeringsbudgetten voor het beheer van de openbare ruimte (exploitatiebegroting 2020)

Kwaliteit met huidige beschikbare budget

Eerde genoemde schouwresultaten geven een indicatie van de kwaliteit van de openbare ruimte in Zundert. Als we kijken naar het huidige beschikbare budget en het areaal van de gemeente Zundert, als voorbeeld op een B-kwaliteitsniveau doorrekenen komen we met het huidige budget op een tekort van € 137.000. Op een totaal budget van bijna € 4,2 miljoen is dit circa 3%. Dit tekort zien we met name terug op het onderdeel groen, civieltechnische kunstwerken en straatreiniging. Op het gebied van wegen (incl. onverharde wegen) zien we meer beschikbare middelen dan benodigde kosten (zie figuur 9). Dit wordt veroorzaakt door de eerder genoemde inhaalslag. Er wordt op dit moment dus meer besteed dan volgens de doorrekening gemiddeld benodigd zou zijn. Voor straatmeubilair en bebording staat ook een hoger beschikbaar budget. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat het areaal op deze onderdelen nog niet volledig in beeld is.

	Benodigde onderhouds- kosten	Beschikbare middelen (excl. VAT)	Vershil	%
Groen en bomen	€ 1.273.000	€ 1.084.000	€ -189.000	-17%
Spelen	€ 47.000	€ 42.000	€ -5.000	-12%
Straatmeubilair	€ 32.000	€ 39.000	€ 7.000	18%
Wegen	€ 2.130.000	€ 2.237.000	€ 107.000	5%
Civieltechnische Kunstwerken	€ 69.000	€ 29.000	€ -40.000	-138%
Openbare verlichting	€ 184.000	€ 176.000	€ -8.000	-5%
VRI	€ 2.000	€ 2.000	€ -	0%
Bebording	€ 46.000	€ 83.000	€ 37.000	45%
Straatreiniging	€ 324.000	€ 290.000	€ -34.000	-12%
Kunstobjecten	€ 12.000	€ -	€ -12.000	-100%
Gladheidsbestrijding*	€ 57.000	€ 57.000	€ -	0%
Eindtotaal	€ 4.176.000	€ 4.039.000	€ -137.000	-3%

Figuur 9 Vergelijking beschikbare middelen met benodigde onderhoudskosten (* voor gladheidsbestrijding worden geen benodigde onderhoudskosten berekend. Hierbij gaan we er van uit dat het beschikbare budget voldoende is voor het uit te voeren werk), ((Berm)sloten zijn opgenomen onder Groen en Bomen)).

Investeringen

Voor de komende jaren is er ook een budget beschikbaar voor vervanging van onderdelen van de openbare ruimte. Vooral in 2020 is dit bedrag substantieel, namelijk ruim € 1,8 miljoen, de jaren daaropvolgend loop dit budget terug. Voor meer details verwijzen we naar het bijlagerapport Basis in Beeld.

3. Integraal beheerplan openbare ruimte

Zundert heeft ambities. In het huidige politiek akkoord 'Veranderende wereld, Zundert verandert mee!' zijn verschillende speerpunten benoemd die betrekking hebben op de openbare ruimte. Die speerpunten hebben we gebundeld en uitgewerkt in vier thema's. Samen vormen deze vier thema's de basis voor het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte. We onderscheiden de volgende thema's: Veilig en Toegankelijk, Participatie en Betrokkenheid, Omgeving en Groen en Duurzaamheid en klimaatadaptatie. Het hoofdstuk sluit af met een drietal scenario's waarin ambities voor de openbare ruimte zijn verwerkt.

Veilig en toegankelijk

Een veilige en toegankelijke openbare ruimte is voor ons een belangrijk uitgangspunt. Daarom zorgen we voor goede zichtlijnen in parken, plantsoenen en op bepaalde 'probleemplekken' binnen onze gemeente. Door bosjes, takken en groen laag te snoeien, wordt het zicht voor de wandelaar of parkbezoeker verruimd. Het vergroot het gevoel van veiligheid en vereenvoudigt de sociale controle. De toegankelijkheid en begaanbaarheid van de trottoirs gaan we verbeteren en op een hoog niveau onderhouden. Ook handhaving speelt in dit geval een belangrijke rol als we constateren dat stoepen slecht begaanbaar zijn door particulier overhangend groen of door het fout parkeren van auto's. In de voorgestelde scenario's in het IBP-OR (zie pagina 18) zien we deze thema's terug doordat we de toegangswegen (hoofdinfra) en fiets- en voetpaden vanuit bereikbaarheidsoogpunt extra goed onderhouden.

Participatie en Betrokkenheid

Een actieve rol en betrokkenheid van inwoners bij inrichting en onderhoud juichen wij van harte toe. Bestaande regelingen en mogelijkheden blijven we promoten. In het IBP-OR is inwonersparticipatie niet direct terug te vinden in een hogere of lagere onderhoudskwaliteit. Op plekken waar inwoners graag een hogere kwaliteit willen bereiken dagen wij inwoners uit om het beheer en onderhoud van ons over te nemen. Een gebrek aan kwaliteit hoeft echter niet de reden te zijn dat inwoners in actie komen. Inwoners kunnen tal van redenen hebben om te participeren. Van zelfontplooiing, economisch gewin tot gezelligheid. Het is ook denkbaar dat inwoners de openbare ruimte anders willen gebruiken. Ook die mogelijkheden willen wij als het past binnen ons beleid faciliteren.

Omgeving en Groen

Onze gemeente kent een groen karakter. In het buitengebied worden veel bomen en planten gekweekt. Ook zijn er verschillende natuurgebieden in de nabije omgeving. Wij zijn van mening dat dit groene karakter ook binnen de kernen een belangrijkere plek moet krijgen. Vertaald naar de scenario's in IBP-OR betekent dit dat we meer aandacht geven aan de kwaliteit van groen in de kernen en aan het behoud van het groene buitengebied. Ambities die is onze ogen niet alleen naar voren dienen te komen bij beheer en onderhoud, maar ook bij de aanleg en de herinrichting van de openbare ruimte moet naar de mogelijkheden om de openbare ruimte te vergroenen gekeken worden.

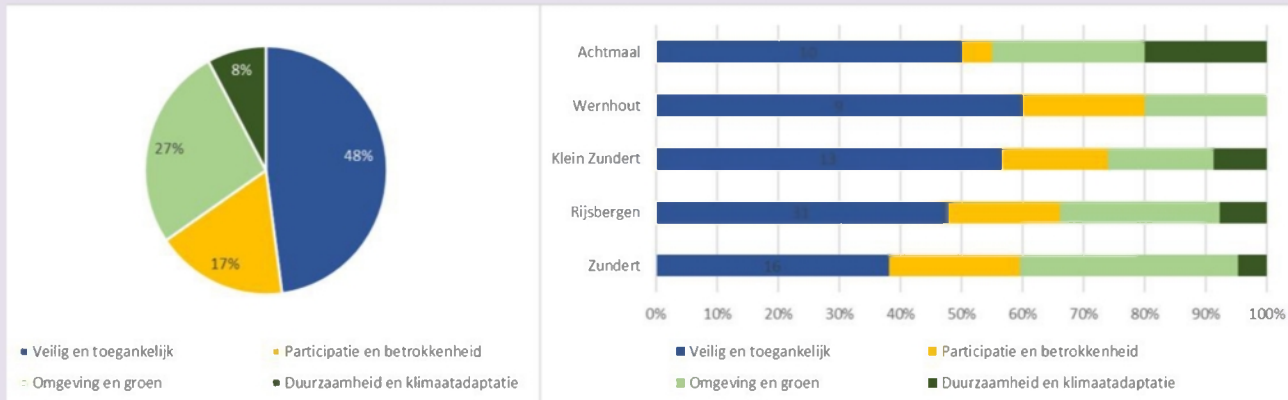
Duurzaamheid en Klimaatadaptatie

Duurzaamheid is een belangrijk thema binnen de gemeente Zundert. Ook binnen het IBP-OR is duurzaamheid een belangrijk thema. Het is echter niet één op één te vertalen in een hogere of lagere beeldkwaliteit. Om slagen te kunnen maken op het gebied van duurzaamheid moeten we blijven inzetten op het verduurzamen van de openbare verlichting. Verder is ook het doorvoeren van ecologisch bembbeheer om de biodiversiteit te vergroten van belang. Duurzaamheid is in het onderhoud van de openbare ruimte terug te vinden in bijvoorbeeld de keuze voor materialen en het omvormen van intensief naar extensief groen. Ook het omvormen van intensief naar extensief groen levert vaak een besparing op. Om als gemeente stappen te kunnen zetten op het gebied van duurzaamheid dienen de keuzes die in de verschillende plannen gemaakt worden op elkaar afgestemd te worden.

Dorpsbijeenkomsten

De conclusie van de dorpsbijeenkomsten was dat inwoners van de gemeente Zundert de meeste waarde hechten aan een veilige en toegankelijke openbare ruimte. Om te achterhalen wat bewoners belangrijk vinden zijn zij betrokken geweest bij de verschillende schouwen en is hen gevraagd wat zij belangrijke thema's en onderwerpen vinden in de openbare ruimte. Op zaterdag 19 oktober 2019 zijn wij op verschillende locaties in de gemeente Zundert het gesprek aangegaan met inwoners. We hebben de inwoners gevraagd welke van de vier bovengenoemde thema's zij belangrijk vinden. Hieronder de resultaten en foto's van de dorpsbijeenkomsten.

3.1 Onderhoudskosten openbare ruimte

Op basis van verschillende invalshoeken worden er drie scenario's omschreven. Voor het IBP-OR spreken de voorkeur uit voor het scenario VOORUITSTREVENDE. Alle scenario's worden beschreven om het complete beeld te schetsen. Deze scenario's zijn:

- **BASIS** Het eerste scenario baseert zich op de huidige situatie van de openbare ruimte, deze sluit aan bij de huidige beheer kwaliteit en middelen.
- **BASIS PLUS** dit tweede scenario baseert zich op een beheer kwaliteit B voor de gehele openbare ruimte.
- **VOORUITSTREVENDE** Het derde scenario gaat uit van minimaal een basisniveau met op accentplekken een hoger ambitieniveau.
- **AMBITIEUS** Het vierde scenario neemt de inbreng vanuit de bewoners en raad mee. Evenals ambities vanuit andere visiestukken op gebied van klimaat en mobiliteit.

BASIS

In het BASIS-scenario (figuur 11) wordt op bijna alle onderdelen een B-onderhoudsniveau gerealiseerd. Een dergelijk onderhoudsniveau kan gerealiseerd worden met de budgetten die op dit moment beschikbaar zijn in de exploitatiebegroting. Het budget wat voor dit scenario benodigd is bedraagt €4.035.000 en is vergelijkbaar met het huidige totaal beschikbare beheerbudget. Een BASIS-scenario sluit maar in geringe mate aan bij de ambities die gesteld zijn in het Waterioleringsplan (WRP) en het Gemeentelijke Verkeer- en Vervoersplan (GVVP).

Onderhoudsgroep	Onderhoudselement	Centrum gebied	Hoofd structuur	Woon gebied	Bedrijven terrein	Buiten gebied	Sport complex
Groen	Bepantingen	B	B	C	C	C	B
	Bomen	B	B	B	B	B	B
	Grassen	B	B	C	C	C	B
	Hagen	B	B	C	C	C	B
Spelen	Speeltoestellen	B	B	B	B	B	B
Inrichtingselementen	Straatmeubilair	B	B	B	B	B	B
	Kunstobjecten	B	B	B	B	B	B
	Openbare verlichting	B	B	B	B	B	B
	Bebording	B	B	B	B	B	B
Wegen	Hoofdwegen	B	B	B	B	B	B
	Gebiedsontsluitingswegen	B	B	B	B	B	B
	Woonstraten	B	B	B	B	B	B
	Voetpaden	B	B	C	C	C	B
	Fietspaden	B	B	B	B	B	B
Kunstwerken	Bruggen	B	B	B	B	B	B
	Duikers	B	B	B	B	B	B
	Keerwand	B	B	B	B	B	B
Reiniging - Schoon	Vegen	B	B	B	B	B	B
	Zwerfvuil	B	B	B	B	B	B
	Bladafval	B	B	B	B	B	B
	Onkruidbestrijding	B	B	C	C	C	B

Figuur 10 Ambities scenario basis

BASIS PLUS

Dit scenario gaat uit van een basis beheerniveau van de openbare ruimte (CROW-B). De consequenties zijn al eerder beschreven in hoofdstuk 2, figuur 9. Als we kijken naar het huidige beschikbare budget komen we op een tekort van € 137.000. Voor een BASIS PLUS-scenario geldt ook dat deze in geringe mate aansluit bij de ambities die gesteld zijn in het Waterioleringsplan (WRP) en het Gemeentelijke Verkeer- en Vervoersplan (GVVP).

Onderhoudsgroep	Onderhoudselement	Centrum gebied	Hoofd structuur	Woon gebied	Bedrijven terrein	Buiten gebied	Sport complex
Groen	Bepantingen	B	B	B	B	B	B
	Bomen	B	B	B	B	B	B
	Grassen	B	B	B	B	B	B
	Hagen	B	B	B	B	B	B
Spelen	Speeltoestellen	B	B	B	B	B	B
Inrichtingselementen	Straatmeubilair	B	B	B	B	B	B
	Kunstobjecten	B	B	B	B	B	B
	Openbare verlichting	B	B	B	B	B	B
	Bebording	B	B	B	B	B	B
Wegen	Hoofdwegen	B	B	B	B	B	B
	Gebiedsontsluitingswegen	B	B	B	B	B	B
	Woonstraten	B	B	B	B	B	B
	Voetpaden	B	B	B	B	B	B
	Fietspaden	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	Bruggen	B	B	B	B	B	B
	Duikers	B	B	B	B	B	B
	Keerwand	B	B	B	B	B	B
Reiniging - Schoon	Vegen	B	B	B	B	B	B
	Zwerfvuil	B	B	B	B	B	B
	Bladafval	B	B	B	B	B	B
	Onkruidbestrijding	B	B	B	B	B	B

Figuur 11 Ambities scenario basis plus

VOORUITSTREVENDE

Het VOORUITSTREVENDE-scenario (figuur 12) gaat uit van minimaal een basisniveau (CROW B) met op accentplekken een hoger ambitieniveau (CROW A). Deze plekken liggen vooral in de centra van de verschillende kernen, omdat dit de visitekaartjes van de gemeente zijn. Ook worden mensen in dit scenario uitgedaagd een plus te realiseren in hun eigen woonomgeving. Om goed te kunnen aansluiten bij de ambities die zijn gesteld in het WRP en GVVP wordt geadviseerd om minimaal uit te gaan van dit scenario.

Onderhoudsgroep	Onderhoudselement	Centrum gebied	Hoofd structuur	Woon gebied	Bedrijven terrein	Buiten gebied	Sport complex
Groen	Bepantingen	A	B	B	B	B	B
	Bomen	A	B	B	B	B	B
	Grassen	B	B	B	B	B	B
	Hagen	A	B	B	B	B	B
Spelen	Speeltoestellen	B	B	B	B	B	B
Inrichtingselementen	Straatmeubilair	A	B	B	B	B	B
	Kunstobjecten	B	B	B	B	B	B
	Openbare verlichting	B	B	B	B	B	B
	Bebording	B	B	B	B	B	B
Wegen	Hoofdwegen	A	B	B	B	B	B
	Gebiedsontsluitingswegen	A	B	B	B	B	B
	Woonstraten	A	B	B	B	B	B
	Voetpaden	A	B	B	B	B	B
	Fietspaden	A	B	B	B	B	B
Kunstwerken	Bruggen	B	B	B	B	B	B
	Duikers	B	B	B	B	B	B
	Keerwand	B	B	B	B	B	B
Reiniging - Schoon	Vegen	A	B	B	B	B	B
	Zwerfvuil	A	B	B	B	B	B
	Bladafval	A	B	B	B	B	B
	Onkruidbestrijding	A	B	B	B	B	B

Figuur 11 Ambities scenario vooruitstrevend

De financiële consequenties van dit scenario worden geraamd op € 4.237.000 (figuur 13). Dit vraagt extra budget voor het beheer van de openbare ruimte van € 198.000. Het gaat om circa 5% meer is dan beschikbaar in de huidige exploitatiebegroting.

	Benodigde onderhoudskosten	Beschikbare middelen (excl. VAT)	Vershil	%
Groen en bomen	€ 1.300.000	€ 1.084.000	€ -216.000	-20%
Spelen	€ 47.000	€ 42.000	€ -5.000	-12%
Straatmeubilair	€ 32.000	€ 39.000	€ 7.000	18%
Wegen	€ 2.136.000	€ 2.237.000	€ 101.000	5%
Civieltechnische Kunstwerken	€ 69.000	€ 29.000	€ -40.000	-138%
Openbare verlichting	€ 184.000	€ 176.000	€ -8.000	-5%
VRI	€ 2.000	€ 2.000	€ -	0%
Bebording	€ 46.000	€ 83.000	€ 37.000	45%
Straatreiniging	€ 352.000	€ 290.000	€ -62.000	-21%
Kunstobjecten	€ 12.000	€ -	€ -12.000	-100%
Gladheidsbestrijding*	€ 57.000	€ 57.000	€ -	0%
Eindtotaal	€ 4.237.000	€ 4.039.000	€ -198.000	-5%

Figuur 12 Financiële consequenties scenario vooruitstrevend

Raadswerkplaats

Op dinsdagavond 10 december zijn we tijdens een raadswerkplaats met de gemeenteraad in gesprek gegaan over welke ambities zij hebben met de openbare ruimte van de gemeente Zundert. De raad heeft aangegeven naast het thema veilig en toegankelijk, veel ambitie te hebben op het thema duurzaamheid en klimaatadaptatie.

HET ZUNDERTS PALET – SCENARIO AMBITIEUS

In het AMBITIEUSE-scenario (zie figuur 14) wordt naast de ambities uit het VOORUITSTREVENDE-scenario ook de inbreng van de bewoners van de gemeente Zundert, de ambities van de raad en de ambities vanuit andere visiestukken meegenomen. In het AMBITIEUSE-scenario hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Huidig ambitieniveau gewaarborgd;
- Extra inzet op voet- en fietspaden (Veilig en Toegankelijk);
- Hogere kwaliteit voor groen (Groen en Omgeving);
- Ecologisch beheer waar kan (Duurzaamheid en Klimaatadaptatie);
- Lager kwaliteitsniveau blad en onkruid (Duurzaamheid en Klimaatadaptatie).

Onderhoudsgroep	Onderhoudselement	Centrum gebied	Hoofd structuur	Woon gebied	Bedrijven terrein	Buiten gebied	Sport complex
Groen	Bepantingen	A	A	A	B	B	B
	Bomen	A	A	A	B	B	B
	Grassen	A	E	A	B	E	B
	Hagen	A	A	A	B	B	B
Spelen	Speeltoestellen	B	B	B	B	B	B
Inrichtingselementen	Straatmeubilair	A	B	B	B	B	B
	Kunstobjecten	A	B	B	B	B	B
	Openbare verlichting	A	A	A	B	A	B
	Bebording	B	B	B	B	B	B
Wegen	Hoofdwegen	A	B	B	B	B	B
	Gebiedsontsluitingswegen	A	B	B	B	B	B
	Woonstraten	A	B	A	B	B	B
	Voetpaden	A	A	A	B	A	B
	Fietspaden	A	A	A	B	A	B
Kunstwerken	Bruggen	B	B	B	B	B	B
	Duikers	B	B	B	B	B	B
	Keerwand	B	B	B	B	B	B
Reiniging - Schoon	Vegen	A	B	B	C	B	B
	Zwerfvuil	A	B	B	C	B	B
	Bladafval	A	B	C	C	C	C
	Onkruidbestrijding	A	B	B	C	B	B

Figuur 13 Ambities scenario ambitieus “het Zunderts Palet”

Deze variant kost structureel € 442.000 extra ten opzichte van de uitvoeringsbudgetten die in 2020 beschikbaar zijn (zie Basis in Beeld). Dit is 11% meer dan beschikbaar in de huidige exploitatiebegroting. Vooral op het gebied van groenonderhoud zal bij een keuze voor dit scenario extra inzet worden gevraagd.

3.2 Vervangingsopgave openbare ruimte

Voor het vervangen van het bestaande areaal is een vervangingsbudget benodigd. Op basis van het areaal wat nu bekend is maken we een inschatting van deze financiële opgave (figuur 10). Met theoretische cyclische kengetallen rekenen we voor het beheerareaal openbare ruimte een benodigd gemiddeld beheerbudget door (zie bijlagerapport Basis in Beeld). Afhankelijk van de kwaliteit en de leeftijd van de openbare ruimte zit hier een fluctuatie in.

Op basis van de vervangingsbehoefte (kwaliteit en ouderdom) en haalbaarheid is de werkelijke behoefte in beeld gebracht voor de komende jaren. Voor de komende periode (tot 2024) hebben we een variërend budget nodig dat gemiddeld bijna € 1,4 miljoen bedraagt voor de vervanging van de openbare ruimte. Onderstaand is dit voor de komende periode in beeld. Voor een groot deel bestaat dit uit de vervanging van wegen.

Onderhoudsgroep	2020	2021	2022	2023	2024
Groen	€ 62.000	€ 124.000	€ 124.000	€ 124.000	€ 124.000
Bomen	€ 180.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000
Spelen	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 125.000
Straatmeubilair	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000
Wegen	€ 1.450.000	€ 704.000	€ 704.000	€ 704.000	€ 704.000
Civieltechnische Kunstwerken	€ -	€ 350.000	€ -	€ -	€ -
Openbare verlichting	€ 215.000	€ 100.000	€ 63.000	€ 60.000	€ 63.000
VRI	incidenteel bij vervanging VRI				
Bebording	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Eindtotaal	€ 1.999.000	€ 1.570.000	€ 1.183.000	€ 1.180.000	€ 1.208.000

Figuur 14 Vervangingsbehoefte IBP-OR (2020-2024)

Voor het vervangen van de openbare ruimte is ook al budget beschikbaar gesteld de komende jaren, zoals voor wegen, bomen openbare verlichting en civieltechnische Kunstwerken. Wanneer we dit van de behoefte af trekken blijft een lager benodigd budget over voor de komende jaren. Dit gaat voor 2020 om € 154.000 en voor de volgende jaren loopt dit op, omdat er daar minder beschikbaar is gesteld tot nu toe.

Onderhoudsgroep	2020	2021	2022	2023	2024
Groen	€ 62.000	€ 124.000	€ 124.000	€ 124.000	€ 124.000
Bomen	€ -	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
Spelen	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 125.000
Straatmeubilair	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000
Wegen	€ -	€ 309.000	€ 514.000	€ 704.000	€ 704.000
Civieltechnische Kunstwerken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Openbare verlichting	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
VRI	incidenteel bij vervanging VRI				
Bebording	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Eindtotaal	€ 154.000	€ 650.000	€ 855.000	€ 1.045.000	€ 1.070.000

Figuur 15 Extra benodigd budget komende periode (2020-2024)

4. Uitvoering

Het IBP-OR gaat uit van verschillende kwaliteitsniveaus in de openbare ruimte. Willen we dit beleid vertalen naar de praktijk dan moeten we een aantal stappen zetten op het gebied van onze organisatie.

Het is daarbij belangrijk om in het achterhoofd te houden dat deze omschakeling niet van de ene op de andere dag is gerealiseerd. Het vereist een nieuwe manier van werken die we samen met onze aannemers moeten inslijpen. Het wegwerken van achterstallig onderhoud zullen we voor een belangrijk deel via herinrichtingen moeten aanpakken en dat vergt de nodige tijd.

Basisgegevens op orde

Het IBP-OR is aanleiding geweest voor de integrale benadering van de gehele openbare ruimte. Die integrale benadering heeft duidelijk gemaakt dat gemeente Zundert de noodzakelijke stuurinformatie nog verder op orde moet krijgen. Zoals bijvoorbeeld areaalcijfers van groen en straatmeubilair.

Ook is beter inzicht gewenst in ouderdom van de arealen om te kunnen bepalen wanneer we moeten vervangen in plaats van onderhouden. En uiteraard een structurele, integrale monitoring van de kwaliteiten, door middel van schouw en inspecties. Tijdens het opstellen van het IBP-OR is een eerste schouw uitgevoerd. Advies is om deze schouwrondes komende jaren frequenter en op meerdere schouwlocaties uit te voeren.

Afspraken en monitoring

Willen we beeldgericht werken, dan moeten aannemers, inwoners, bestuur en de eigen organisatie anders gaan werken. We moeten de regiefunctie opnieuw organiseren en duidelijke afspraken maken voor de afbakening van rollen, taken en verantwoordelijkheden. We moeten ook meer focus leggen op de toezicht- en onderhoudscontracten en bestekken moeten anders worden opgesteld. Monitoring vormt een belangrijk onderdeel van beeldgericht werken. Aannemers kunnen zelf schouwrondes uitvoeren, maar ook de gemeente zal van tijd tot tijd moeten schouwen om er zeker van te zijn dat de kwaliteit gewaarborgd wordt. We moeten onze aannemers meenemen in deze nieuwe manier van beheren en onderhouden.

Op het gebied van duurzaamheid moeten we duidelijke richtlijnen maken waar de aannemer mee aan de slag kan en waar op getoetst kan worden. Een Handboek Inrichting Openbare Ruimte met extra duurzaamheidsmaatregelen is daarvoor een goede en in onze ogen noodzakelijke optie.

Vervangingsopgave concreet

Bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte moet ook worden gekeken naar de vervangingsopgaven van de verschillende onderdelen van de openbare ruimte. Vanuit dit IBP-OR en de bijbehorende ambities zal er op verschillende onderdelen een vervangingsbehoefte zijn. Deze is in ieder geval te verwachten voor speelvoorzieningen en groen en ook op het gebied van wegen en riolering zullen onderdelen aan vervanging toe zijn. Dit willen we integraal in kaart brengen voor de verschillende disciplines in de openbare ruimte. Op die manier willen we groen en grijze projecten combineren. Verder wordt de combinatie gezocht bij herinrichtingsmaatregelen van duurzaamheid en klimaatadaptatie en het WRP, en de verkeersmaatregelen die worden geïnitieerd vanuit het

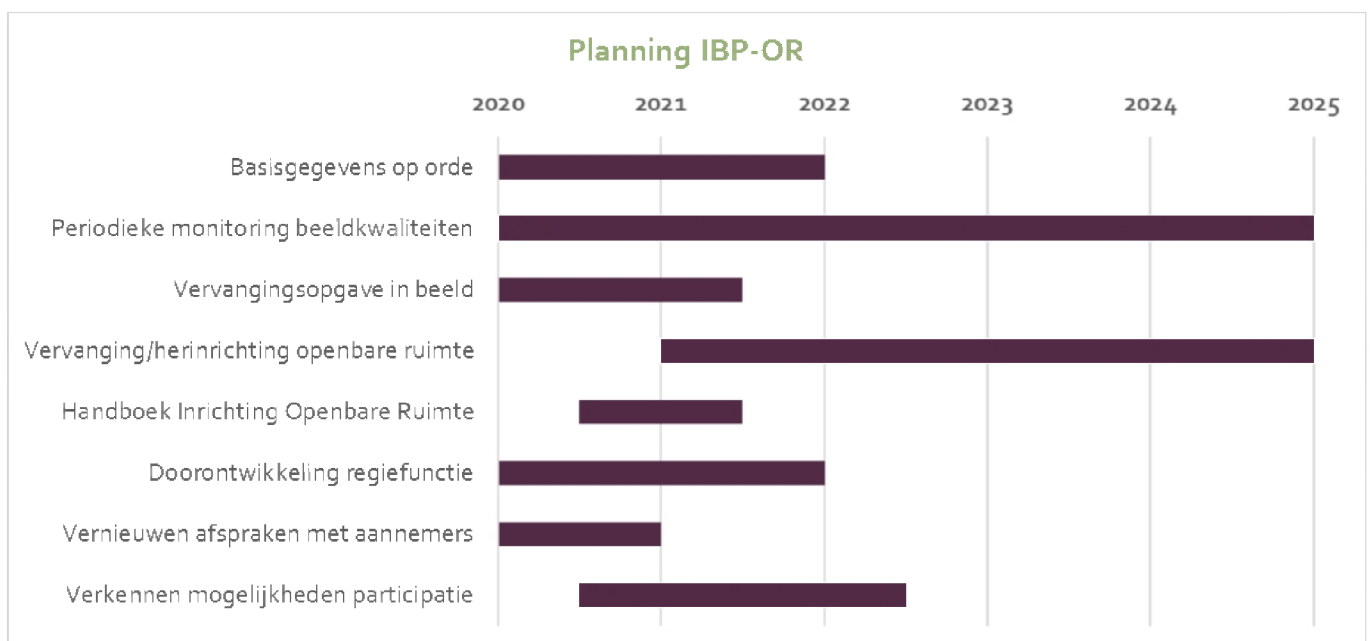
GVVP. Wanneer de verschillende plannen zijn vastgesteld kan hier mee gestart worden. Hierbij is afstemming tussen de verschillende teams binnen de gemeente Zundert cruciaal.

Participatiekansen

Het IBP-OR biedt de mogelijkheid om aan te sluiten bij de behoeften van de inwoners, maar doet ook een beroep op inwoners. Meedoen betekent bijvoorbeeld ook dat inwoners delen van de openbare ruimte zelf gaan beheren en de gemeente kunnen uitdagen. Inherent hieraan is dat inwoners het op een andere manier doen dan we als gemeente misschien zouden willen. In de Zundertse samenleving gebeurt al het een en ander op het gebied van inwonersparticipatie. In grote lijnen mikken we in de toekomst op (meer van) dit soort initiatieven.

Het opstellen van een 'Handreiking Participatie' kan hierbij een belangrijke rol spelen. In een 'Handreiking Participatie' worden antwoorden gegeven op vragen als: wat doen we als iemand aanklopt bij de gemeente met een participatievoorstel? Wanneer mag het wel en wanneer niet? En wat doen we als het zelfbeheer niet naar wens verloopt? Om die vragen eenduidig te beantwoorden is een gemeenschappelijke visie op participatie nodig vanuit de gemeente Zundert. Die visie moet weer worden uitgewerkt in praktisch uitvoerbare beleidsregels, zodat iedereen binnen de organisatie weet hoe er op een bepaalde vraag gereageerd wordt.

In figuur 16 ziet u een globale planning voor de komende jaren.

Figuur 16 Planning IBP-OR